

Αγνώστες ιστορίες με Χρήστο Λαμπράκη

Media: ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ **Page:** 1,64-65 **Published at:** 02-07-2023
Author: **Surface:** 2412.74 **Circulation:** 55000
Subjects: cm²

Νέο βιβλίο

Αγνώστες ιστορίες με τον Χρήστο Λαμπράκη

Συγγενείς, με πρώτη την αδελφή του Λένα Σαββίδη, και συνεργάτες του σκιαγραφούν την «άγνωστη» προσωπικότητα του αείμνηστου εκδότη

ΤΙΝΑ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ • ΣΕΛ. 64-65

ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ

64 ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΙΟΥΛΙΟΥ 2023

Πόσο εύκολα μπορεί να φανταστεί κανείς τον ιστορικό εκδότη του ΔΟΛ εκτός από την όπερα να αγαπάει τα σουτζουκάκια, τα οποία έπαιζαν κρίσιμο ρόλο στην αναθέριμανση των σχέσεών του με τον Παπανδρέου, και ποιο ήταν το κρυφό του προφίλ, που ήξεραν ελάχιστοι; Ο Χρήστος Λαμπράκης δεν υπήρξε μόνο εκδότης ενός ιστορικού μυθιακού ομίλου, άμεσα συνδεδεμένος με τη σύγχρονη πολιτική και ιστορική ζωή της χώρας, αλλά και ένας άνθρωπος των γραμμάτων, της τέχνης και του πολιτικού παρασκηνίου. Δεδομένου ότι το όνομά του ήταν άμεσα συνυφασμένο με την ιστορία των μίντια και της πολιτικής ζωής και ότι ο ίδιος δεν κρατούσε κάποιο αρχείο, η Ελευθερία Κόλλια, εργαζόμενη στον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη για μια εικοσαετία, ανέλαβε να φέρει εις πέρας μια μεγάλη έρευνα διασταυρώνοντας πηγές και καταγράφοντας προφορικές μαρτυρίες των εργαζομένων στον ιστορικό ΔΟΛ για τα τεκταινόμενα στο Συγκρότημα τις ημέρες του Λαμπράκη. Το αποτέλεσμα ήταν ένα βιβλίο με τίτλο «Στα χρόνια του Χρήστου Λαμπράκη - Μαρτυρίες και αφηγήσεις για τον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη 1957-2017» που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη. Μεταξύ άλλων, αποκαλύπτεται η προβληματική σχέση του Λαμπράκη με τον Ανδρέα Παπανδρέου, η κακή του κριτική με τον Κωνσταντίνο Μητσόσκι.

Παρότι οι στενές σχέσεις του Χρήστου Λαμπράκη με συγκεκριμένα πολιτικά ονόματα όπως ο Κώστας Σημίτης, ο Βαγγέλης Βενιζέλος ή ο Μιλτιάδης Εβερτ είναι γνωστές, ελάχιστα τον γνώριζαν πραγματικά, αν εξαιρέσει κανείς τις δύο του αδελφές, την Άννα Λαμπράκη και τη Λένα Σαββίδη, η οποία μιλάει για πρώτη φορά, εδώ, δημόσια, για τον αδελφό της. Σύζυγος του Γιάννου Σαββίδη, προσωπική φίλη του Γιάννου και της Μαρίας Σαββέρη αποκαλύπτει πολλά για τις συνήθειές του: πόλλοι, μάλιστα, έχουν αναφέρει ότι ο Λαμπράκης επέλεγε τους ανθρώπους με βάση τα μουσικά τους γούστα και ένας λόγος που δεν ανέπτυξε ποτέ καλή σχέση με τον Κωνσταντίνο Μητσόσκι ήταν, εκτός από τα γεγονότα της Αποστασίας, ότι δεν αγαπούσε την όπερα! Οι περισσότεροι πάντως από τους συνεντευξιαζόμενους, από τη Λιάνα Κανέλλη μέχρι τον Πέτρο Ευθυμίου και από τον Γιάννη Πρετεντέρη μέχρι τον Βασίλη Νικολόπουλο, μιλούν για έναν άνθρωπο ο οποίος μπορεί να απολάμβανε τις υψηλές συζητήσεις, αλλά ταυτόχρονα χαϊρόταν να συνηριόκεται με τους κλιτήρες και τα ανώνυμα στελέχη της εφημερίδας.

Με τους κλιτήρες

Χαρακτηριστικές είναι οι απρόβλεπτες έφοδοι που πραγματοποιούσε τις μικρές ώρες, κατά τις 4 το πρωί, οπότε έκλεινε το κυριακάτικο «Βήμα», με διάφορα κομικά περιστατικά από τις συνηριόσεις του με τους θυρωρούς και τους κλιτήρες που καταγράφονται στο βιβλίο, όπως αυτή με τον κλιτήρα που τον ενημέρωσε, σοκάροντάς τον, ότι οι διευθυντές έρχταν έναν υπνάκο στο «νεκροτομείο», όπως αποκαλούσαν στην εσωτερική αργκό το μικρό γραφείο με τις δύο πολυθρόνες όπου ξεκουράζονταν τα στελέχη, αν δεν έβγαιναν όλοι μαζί για πατάκι στην κεντρική αγορά.

Ο ίδιος, πάντως, ο εκδότης προτιμούσε να πηγαίνει παντού στο κέντρο με τα πόδια, αν δεν έπαιρνε τον παλιό σκαρβαβίο του, ενώ, σε αντίθεση με άλλους κρατικούς διευθυντές, απεχθανόταν το επίσημο ένδυμα (ο Πέτρος Ευθυμίου λέει ότι εξέπληξη όταν στην πρώτη τους επίσημη συνάντηση ήρθε ντυμένος πρόχειρα, όπως άλλωστε και ο ίδιος). Κοσμοπολίτης και πολύταξιδεμένος, ήταν πάντοτε εραστής της καλής κουζίνας, ενώ είναι γνωστό το πάθος του για την κλασική μουσική - δημοιούρησης το Μέγαρο Μουσικής: «Το πάθος του για την απολλώνεια τέχνη τον ωθεί στην απόκτηση σπάνιων εκτελέσεων», γράφει η Κόλλια. «Απευθύνει προσλήψεις σε φίλους για την από κοινού απόλαυση μουσικών έργων στο διαμέρισμά του. Το δωδεκύριο βίντεο της γαλλικής εντυπωσιακής παράστασης του Λυκόφωτος των Θεών του Ρίχαρντ Βάγκνερ αποτελεί τρόπον πιά καμάρι του. Είναι απολύτως ενήμερος για ό,τι καινούριο προστίθεται στον κόσμο των εκδόσεων στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα. Οργανώνει ταξίδια για να παρακολουθήσει παραστάσεις. Στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στη Βιέννη. Θα συνηριόκει με τη μητέρα του Ελσα - να επισκεπτεται κάθε χρόνο την Αυστρία για το ιστορικό φεστιβάλ του Ζάλτσμπουργκ. Η όπερα είναι η λατρεία

Ο Χρήστος Λαμπράκης με τη Μαρία Κόλλια

Με τον Λέοντα Καραπαναγιώτη (κάτω) και τον Σταύρο Ψυχάρη (δεξιά)

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟ ΛΑΜΠΡΑΚΗ

Οι παλιοί συνεργάτες του στον ΔΟΛ σκιαγραφούν την «άγνωστη» προσωπικότητα του αείμνηστου εκδότη - Τη στενή του σχέση με την πολιτική, την αγάπη του για τις τέχνες αλλά και για τα... σουτζουκάκια αποκαλύπτει η δημοσιογράφος και συγγραφέας Ελευθερία Κόλλια στο βιβλίο της «Στα χρόνια του Χρήστου Λαμπράκη» που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη

της Tivas Μανδιλάρη tmandilara@protothema.gr

του. Προτιμά τον Μοντεβέρντι, τον Βάγκνερ, τον Μότσαρτ. Η μουσική όμως είναι μία και αδιαίρετη. Γνωρίζει τραγούδια της επιθεώρησης, αγαπά τα ρεμπέτικα. Πηγαίνει στο Σκοπευτήριο, στην Καισαριανή, και ακούει τον Βασίλη Τσιτσάνη. Τον αρέσει εξαιρετικά η Σοπρία Μπέλλου».

Ο «σασιός» με τα σουτζουκάκια

Ανάμεσα στις μαρτυρίες, ξεχωριστή θέση καταλαμβάνει αυτή του Γιάννη Καϊής, ο οποίος είχε καταφέρει να αναθερμάνει τις ψυχρές σχέσεις ανάμεσα στον Χρήστο Λαμπράκη και τον Ανδρέα Παπανδρέου. Η συνάντησή και η επανειληφυσμένη έγγυη, μάλιστα, γύρω από ένα πιάτο σουτζουκάκια. Αφηγείται χαρακτηριστικά ο Γιάννης Καϊής: «Έρπια από κοντά μια από τις πιο αποφασιστικές στιγμές στην πορεία του Χρήστου Λαμπράκη ως εκδότη και ανθρώπου της δημόσιας ζωής. Η εκοτριετία συκοφαντήσης εναντίον του, αλλά και εναντίον του Ανδρέα Παπανδρέου, είχε ως αποτέλεσμα να μην έχουν προσωπικές σχέσεις. Ήταν τέλος 1974 - αρχές 1975, στο διάλειμμα μιας δίκες στα δικαστήρια στο Αρόδειο και με υπόδικους τον Καραπαναγιώτη, τον Μητροπούλο και εμένα. Μάρτυρες υπερχώσιπής μας ήταν ο Χρήστος Λαμπράκης και ο Ανδρέας Παπανδρέου. Κάποια στιγμή βγήκα στο διάδρομο και τους είδα και τους δυο μακριά τον έναν από τον άλλο. Γελώντας ειρωνικά, τους είπα ότι είναι αστειό να μι

μλάνε: «Δώστε τα χέρια και αφήστε τα παιδιάριαμα», τους είπα και έτσι έσπασε ο πάγος.

Η συνέχεια γράφτηκε γύρω από μια πιατέλα με σημνραϊκα σουτζουκάκια στο σπίτι μου, με τους τρεις μας. Θυμάμαι, όταν ανεβίναμε με τον Χρήστο Λαμπράκη στο σπίτι, να μου λέει για τον Ανδρέα:

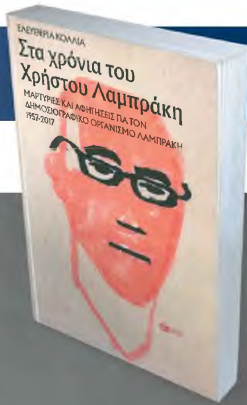
«Για το μόνο που διαφωνώ μαζί του είναι που θέλει να φύγουμε από την Κοινή Αγορά».

«Είσαι σήγιρος; Προσέχεις τι λέει; Εκβιάζει τους εταίρους», του είπα - και είχα δίκιο. Το γέιμα κράτησε μέχρι το σούρωπο. Διήρκεσε τόσο που, αν δεν σπικονόμουν εγώ, παρόλο που ήμουν αμφιπρόν, θα φτάναμε στο δέιπνο.

Από τότε ο Ανδρέας και ο Χρήστος Λαμπράκης σφηνριλάπαν μια μοναδική φίλια, που άντεξε μέχρι το τέλος. Και όχι μόνο. Ο Λέων Καραπαναγιώτης ήταν ευθύς εξαρχής στενός φίλος του Ανδρέα - και εγώ φυσικά. Αυτό όμως δεν μας εμπόδιζε μερικές φορές να γκρινιάζουμε στις μεταξύ μας συζητήσεις. Ο Χρήστος Λαμπράκης έπαιρνε πάντα το μέρος του Ανδρέα».

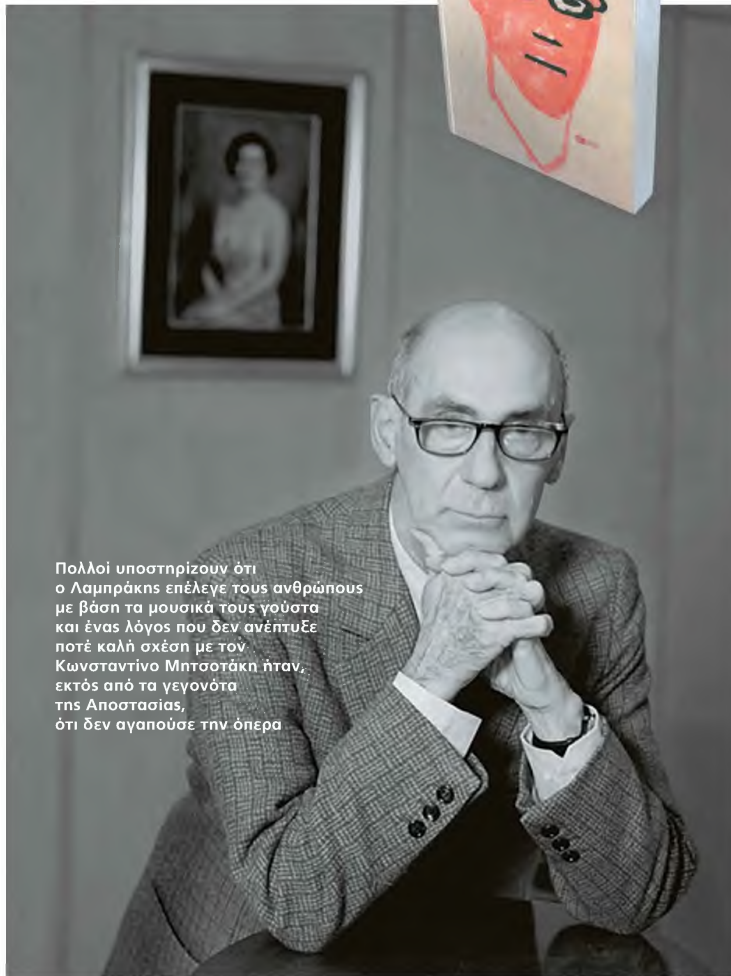
«Μια μεγάλη λαϊκή εφημερίδα»

Ο Παντελής Καϊής, που διετέλεσε διευθυντής του «ΝΕΟΝ» από το 2001 ως τον θάνατο του Χρήστου Λαμπράκη, στα τέλη του 2009 διηγήθηκε πώς έπιασε δουλειά στην εφημερίδα. «Ήμουν στον Θούριο, το περιοδικό που έβγαζε ο Ρήγας Φερραίος.

protothema.gr
newmoney.gr
ygeiamous.gr
marieclair.gr
oliveoilmagazine.gr
newsauto.gr
travel.gr
themaneews.com

65

Πολλοί υποστηρίζουν ότι ο Λαμπράκης επέλεγε τους ανθρώπους με βάση τα μουσικά τους γούστα και ένας λόγος που δεν ανέπτυξε ποτέ καλή σχέση με τον Κωνσταντίνο Μητσότακη ήταν, εκτός από τα γεγονότα της Αποστασίας, ότι δεν αγαπούσε την όπερα

Με είχε γοητεύσει η δημοσιογραφία - έτσι κι αλλιώς ήταν οικογενειακή παράδοση. Μεταπήδησα στα Νέα. Αρχικά έκανα για πολύ λίγο καιρό ελεύθερο ρεπορτάζ. Όταν έγινε διευθυντής ο Καραπαναγιώτης, με έβαλε στο οικονομικό. Μόλις είχε βγει το ΠΑΣΟΚ και το οικονομικό ρεπορτάζ ήταν στο επίκεντρο της πολιτικής αντιπαράθεσης. Παρακολούθησα ολόκληρη την πρώτη φάση, περίπου ως το '85, με Αρσένη, Σημίτη και τη "σταθεροποίηση". Ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα περίοδος. Γίνονταν πολλά, ασχέτως με το αν κάποια αποδείχθηκαν λανθασμένα. Τι θυμάμαι πάντως ως μεταβατική περίοδο στην εφημερίδα - περνάγαμε από τη λινοτύπια στη φωτοσύνθεση. Είχαν έρθει τότε στα Νέα πρόσωπα όπως ο Κομίνης (διευθυντής σύνταξης) και ο Μετζίδικης, που είχαν γνώση του καινούριου συστήματος. Συνεισέφεραν, βοήθησαν στο πέρασμα, αλλά νομίζω ότι δεν μπόρεσαν στην κουλτούρα του ΔΟΛ. Πρέπει να ήμουν ακόμη στο ελεύθερο, όταν ο Καραπαναγιώτης μου είχε πει κάτι που μου είχε χάνει εντύπωση: "Τα Νέα είναι μια μεγάλη λαϊκή εφημερίδα".

Και ενθουσιάστηκα γι' αυτή της εκδοτικής μας πολιτικής ήταν ότι είμαστε πάντα η εφημερίδα της μεγάλης δημοκρατικής παράταξης. Ήταν ένα άγραφο συμβόλαιο, μια σχέση με τους αναγνώστες με βάση την οποία μας έκριναν. Όχι μόνο από το αν έχουμε κάθε μέρα πλήρη κάλυψη της εδοσιογραφίας. Το δεύτερο στοιχείο, δομικό της κουλτούρας ΔΟΛ, ήταν ο σεβασμός στους κανόνες δεοντολογίας. Δεν υπήρχε περίπτωση να βάλεις την άποψή σου εμπόδιση στο κείμενο, να γράφεις πράγματα που δεν ισχύουν, να

σπάσεις το off the record. Υπήρχε μια αίσθηση σοβαρότητας, πως ό,τι κάνουμε έχει σημασία και μετράει. Εχει μια βαρύτητα.

Το ένιωσα από την πρώτη μέρα που έγραφα στα οικονομικά. Μονόστιλο ήταν, κι αγωνιούσα να το αποδώσω σωστά, να μη βρεθεί την άλλη μέρα κάποιος να με πάρει τηλέφωνο και να μου πει πως ήταν λάθος. Η συγκεκριμένη εσωτερική διαδικασία, ότι αυτό που κάνεις μετράει, είχε τεράστιο αντίκρουσμα και στην ικανοποίηση που έπαιρνες από τη δουλειά σου και στο πώς έβλεπες την πολιτική ζωή, στα πάντα. Δεν λέω ότι δεν γίνονταν λάθη. Αυτή η αίσθηση της ευθύνης καθόριζε όμως την κουλτούρα ΔΟΛ. Μου το είχε πει πάρα πολύ ωραία ένας καλός δημοσιογράφος που "έφυγε" νωρίς, ο Γιάννης ο Διαχογιάννης, όταν ήγνα διευθυντής στα Νέα: «Παντελή μου, τώρα έχεις αναλάβει τη μεγαλύτερη εφημερίδα των Βαλκανίων. Αυτό είναι τεράστιο ευθύνη».

Η άγνωστη πολιτική λέσχη

Ο δημοσιογράφος Αθανάσιος Παπανδρόπουλος φέρνει στο φως δεκαετίες αργότερα τη δημιουργία μιας πολιτικής λέσχης με θύλοντα του τον Χρήστο Λαμπράκη. Η διηγήσή του είναι ενδιαφέρουσα. «Είναι Οκτώβριος του 1977 και στις βουλευτικές εκλογές που έχουν γίνει η Νέα Δημοκρατία έχει πετύχει οριακή κοινοβουλευτική πλειοψηφία, το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου έχει διπλάσιους το ποσοστό του σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές, η Ένωση Κέντρου είναι υπό κατάρευση.

Ένας σημαντικός παράγοντας της ελληνικής πολιτικής και εκδοτικής ζωής, ο αείμνηστος Χρήστος Δ. Λαμπράκης αντιστοιχεί με την εξέλιξη αυτή γιατί διαβλέπει ότι στη χώρα μας οι δυνάμεις της ευρωπαϊκής προοπτικής της και του εκσυγχρονισμού της, εν όψει της εισόδου της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, έχουν περιθωριοποιηθεί και απειλούνται με πλήρη ισοπέδωση από τη λαϊκιστική λαίλαπα του ΠΑΣΟΚ. Έτσι, με ένα κληροδότημα τον πατέρα του, ο επικεφαλής του ΔΟΛ δημιουργεί μία πολιτική λέσχη που φέρει τον τίτλο "Δημοκρατική Ενήμερωση" και στην οποία συνευρίσκονται άνθρωποι όπως οι Γιώργος Κουμνιάτος, Αδ. Πεπελάσης, Θεόδ. Καρατζάς, Χρ. Αργυρόπουλος, Σπύλιος Παπασιελίου, Τίμος Σταυρόπουλος, Τάσος Γιαννίτσος, Νίκος Φραγκάκης, Χρ. Ροζάκης, Γιάννης Τζαννετάκος, Απ. Δοδιάδης, Γιάννης Μάνος, Γιάννης Σουριαδάκης, Γ. Γιαννόπουλος, Κ. Κοκκομύλης, Βάσος Μαθιόπουλος και άλλοι πολλοί.

Σκοποί της λέσχης είναι η εκπόνηση ενός μεταρρυθμιστικού προγράμματος που να αποσκοπεί στην ομαλή και επιτυχή ενοσωμάτωση της χώρας στην τότε ευρωπαϊκή οικογένεια, ανοίγοντας ταυτοχρόνως τον δρόμο και για την ύπαρξη μιας αμιγώς ευρωκεντρικής σοσιαλδημοκρατικής παράταξης, ικανής να οδηγήσει προς μεταρρυθμιστικές κατευθύνσεις και την Κεντροδεξιά που είχε ήδη αρχίσει να εδραϊώνει ο Κων. Καραμανλής υπό τη σημαία του "μειζοσαστικού φιλελευθερισμού". Στο πλαίσιο αυτό, η "Δημοκρατική Ενήμερωση" χωρίζεται σε τέσσερις ομάδες εργασίας, οι οποίες εκπονήνουν και τέσσερα προγράμματα ακοιουθητές μεταρρυθμιστικές πολιτικές στους βασικούς τομείς της οικονομίας, της παιδείας, της δημόσιας διοίκησης και των εξωτερικών επιλογών της χώρας. Επίσης, με επικεφαλής τον αείμνηστο Σπύλιο Παπασιελίου, η "Δημοκρατική Ενήμερωση" ασχολείται για πρώτη φορά στη χώρα και με την οικολογία, την οποία τότε συντηρητική μερίδα του λαού μας έγραφε στα παλαιότερα των υποδημάτων της.

Τελικά, το πολίτευμα για την εποχή εκείνη έργο της "Δημοκρατικής Ενήμερωσης" έμεινε αναξιοποίητο, γιατί οι ιδέες και οι προτάσεις της - που ήταν την εποχή τους αυτές μιας σύγχρονης σοσιαλδημοκρατίας στην Ελλάδα, αλλά χωρίς λαϊκό υπόβαθρο - ισοπεδοθήκαν από τον λαϊκισμό ενός τριποκομικού ΠΑΣΟΚ.

Η Μελίνα και ο Κόπολα

Η Λιάνα Κανέλλη, που υπήρξε από τις στενότερες συνεργάτιδες του Χρήστου Λαμπράκη, θυμάται: «Τη δεκαετία του '80, είχε έλθει ο Φράνκς Φορντ Κόπολα στην Ελλάδα για τη γυρίσματα της ταινίας "Life with Zoe", μιας από αυτές που συνέθεσαν την τριλογία New York Stories - παρουσιάστηκε στις Κάννες τελικά, το 1989. Μαζί του είχε έρθει ο μυθικός Στρογγάρο, στενός συνεργάτης του, πολύ παραπάνω από διευθυντής φωτογραφίας. Ήμουν τότε διευθύντρια προγράμματος στον σταθμό. "Έχουμε πρόβλημα", μου λέει ο Λαμπράκης στο τηλέφωνο. "Ο Κόπολα θέλει να γυρίσει μια σκηνή πάνω και μέσα στην Ακρόπολη και οι αρχαιολόγοι δεν τον αφήνουν με τίποτα για να μη χαλάσει ο Βράχος". Η Μελίνα Μερκούρη, υπουργός Πολιτισμού τότε, τραβούσε τα μαλλιά της. Είχε ζητήσει βοήθεια γιατί δεν καταλάβαιναν οι "αρχαίοι" τι κακό θα έκανε στη χώρα να παίξει φλόγιστο ο πρωταγωνιστής της ταινίας Τζιανκάρλο Τζανίνι, με φόντο τον Παρθενώνα, σε πλάνο νυκτερινό και καλά φωτισμένο, σε σκηνοθεσία Κόπολα. Ο Top FM χρίστηκε εν μια νυκτί χορηγός επικοινωνίας του όλου εγχειρήματος κι εγώ βρήκα να πρέπει να καλωσόρισε τη δικαιολογημένη αγανάκτηση της παραγωγής του Κόπολα, αλλά και του ίδιου, που είχαν έρθει στην Αθήνα μόνο με άδεια από τη Μελίνα. Η περιπέτεια κράτησε μέρες πολλές. Ο Top FM είχε οργανώσει συνέντευξη Τύπου, στην οποία έκανα και τη μεταφράστρια. Για να καταλάβει το ελληνικό κοινό και το κράτος τι "Αποκαλλυψη τώρα" θα ήταν η τελευταία σκηνή της ταινίας για τον ελληνικό πολιτισμό. Θα γυρίζονταν πολύ γρήγορα, με μόλις πενήντα κομπάρσους που έπαιζαν το κοινό και χωρίς να πειρακτεί ούτε ένα πετραδάκι από τον Ιερό Βράχο. Το έζησα στιγμή τη στιγμή. Σπρώθηκαν κομμάτια πάνω στον Βράχο. Χρησιμοποιήθηκαν λεία και μαλακά είδη για να μη γέρνουν οι ελαφριές καρτέλες λόγω κλίσεως. Ντύθηκαν με αφροδέξ τα τρίποδα των προβολέων. Μην τυχόν και γίνει καμία τραβή και "πέσουν κεφάλια, με πρώτο το δικό μου και το δικό σου, χρυσό μου", όπως έλεγε η χυμώδης Μελίνα στα ελληνικά για να μην καταλάβει "υπό το υπέροχο, γλυκό τέρμα, ο Φράνκς" τα βιάσανα που έχει ο πολιτισμός ο' αυτών τον υπέροχο τόπο". Η ταινία έγινε. Στην Ακρόπολη».